

GRAANGELUK NIEUWSBRIEF 24

Wageningen/Renkum/Oosterbeek/Arnhem/Emst/Hoevelaken/Nijkerk/Ede/
Bennekom/Garderen/Aalten/Harskamp/Lobith/Zutphen/Brummen/
Rheden/Velo/Ursem/Assel

23-06-2024

Mededeling -1-

Zaterdag 29 juni houden wij vanaf *11.00 tot 12.30* uur voor onze Graandeelhouders een event in het Nederlands Openluchtmuseum, een wandeling langs onze akkers aldaar. U bent van harte welkom, maar we hebben maar een beperkt aantal vrijkaarten voor het museum (45). Dus wees er snel bij. Want op is Op!
Reserveer via info@graangeluk.nl

Mededeling -2-

Het toesturen van de graandelen heeft vertraging opgelopen, we hebben ze volgende week 25 juni weer binnen van de drukker. Nog even geduld dus en geen punt als u ons event bezoekt voor een GraanGelukpakket, we hebben uw registratie op naam altijd paraat.

GraanGeluk's levend erfgoed in het Nederlands Openluchtmuseum

Met grote trots kunnen wij vanuit de Stichting GraanGeluk melden dat we een geweldige samenwerking hebben gevonden met de genenbank (de zadenbank CGN) en het Nederlands Openluchtmuseum. Nota bene in het hart van het leukste museum van Nederland wuift een groot kruidenrijk veld van onze op de Veluwe geherintroduceerde Veluws Kruiprogge. En daar is het niet bij gebleven, onze grijze Brabantse Zandboekweit en Aalter Troshaver staan eveneens in het Openluchtmuseum met daarbij ook nog eens een enorme collectie inheemse streekgranen die wij als erfgoedbewaarder hebben gekregen vanuit de Nederlandse genenbank, het aan de Wageningen Research verbonden Centrum voor Genetische Bronnen Nederland (WUR/CGN).

Deze tripartite samenwerking is vorig jaar (2024) geïnitieerd vanuit onze contacten met Michael Brandt, een van de tuin en 'graan-beheerders' die al heel lang verbonden is aan het Nederlands Openluchtmuseum. Vorig jaar hadden we er al de drie genoemde gewassen staan, maar dat was nog een eerste proeve van wat nu een professionele en goed ingeregelde samenwerking is met de conservator Jeanine Katsman en de teamleider beheer Jurgen Uffink van het Openluchtmuseum en het CGN.

Levend Erfgoed

Vanuit onze Stichting GraanGeluk begeleidt onze bij de WUR afgestudeerde agro-ecoloog Joost Sleiderink alle museum-teelten als 'levend erfgoed' tussen al die prachtige monumenten. Het was al langer onze missie om de meest biodiverse en agro-diverse graanteler van Nederland te worden met zoveel mogelijk oude, inheemse granen. Mede met dank aan het CGN en het Nederlands Openluchtmuseum is dit nu gelukt. Wij beschouwen het Openluchtmuseum als ideale locatie en organisatie om zich samen met onze kennis, expertise en granen te ontfermen over het levende Nederlandse erfgoed. Hiermee wordt het Openluchtmuseum een kraamkamer voor de herintroductie van oude granen in Nederland.

We willen vooral Michael Brandt danken en in het zonnetje zetten, want het is zijn laatste periode voor zijn welverdiende pensioen. Hierbij voegen we ook de vacature toe voor geïnteresseerden voor de voortzetting van Brandts goede werk. Het is ook in ons belang dat daar iemand met kennis en passie landt. Ons GraanGeluk motto is gelijk aan die van de Stichting Zeldzame Landbouwhuisdieren (SZH): als je genetische diversiteit wilt behouden, dan moet je het gebruiken. Red de Blaarkop, eet hem op. En ook voor het behoud van oude granen in ons land geldt daarom: maak er heerlijk (GraanGeluk) streekbrood, -pasta en -bier van! Hier de link naar de vacature. <https://www.werkenbijhetopenluchtmuseum.nl/vacatures/terreinbeheerder-cultuurgewassen-arnhem-119>

Historische graanrassen

Stichting GraanGeluk verbouwd historische graanrassen en gebruikt deze om brood, bier en andere producten van te maken. Ze laten de landrassen die vanouds in Nederland groeiden weer herleven, wat al is gelukt met het Veluwse Kruiprogge. Deze rogge werd na herontdekking door de Wageningse plantkundige Anton Zeven op de Veluwezoom naar de Duitse genenbank gebracht. In 2017 werden deze zaden door graanexpert Loek Hilgers van de Stichting Oerakker daar opgehaald om deze zaden in zijn eigen tuin op te telen, te vermeerderen. In 2018 gaf Loek 23 kilo van deze Veluwse Kruiprogge aan Marcel van Silfhout die het uitzaaide op zijn Westbergveld-akker in Wageningen. Na zorgvuldige vermeerderingen was er in twee teeltseizoenen weer genoeg koren verkregen om in 2019 het eerste brood en bier te maken. Op verschillende Veluwse locaties wordt deze bijzondere rogge nu geteeld, waaronder dit jaar ook in het Openluchtmuseum in Arnhem. Hier zal het worden geteeld als de Eeuwige Roggeteelt; een oude teeltmethode waar we inmiddels ook de schapen in het Openluchtmuseum bij hebben ingezet. Een mooie tribute dus ook aan wijlen Loek Hilgers, de geestelijk vader van GraanGeluk.

Grijs Brabants Zandboekweit

Niet alleen het Veluwse kruiprogge kan dit jaar worden bewonderd in het Nederlands Openluchtmuseum. Ook het Grijs Brabants zandboekweit is één van de pronkstukken. Hiervoor was moeizame vermeerdering nodig. De Franse silene was in het zaaizaad gekomen en bleek de Brabantse zandboekweit weg te beconcurreren. Door samen met tientallen vrijwilligers in 2023 en 2024 met de hand de puur Grijs Brabantse boekweit te oogsten, kon er weer een zuivere zaadoogst komen voor de instandhouding van dit oud Nederlandse ras.

Dit jaar heeft de Stichting GraanGeluk vanuit het CGN oude granen verkregen om te herintroduceren in ons landschap. Om hier genoeg zaden van te krijgen en uiteindelijk ook brood mee te kunnen bakken danwel bier mee te brouwen, zullen de eerste vermeerderingen van deze granen in kleine plotjes te bewonderen zijn in Arnhem. In het Nederlands Openluchtmuseum komt het allemaal bij elkaar. Er is een molen om het graan te malen, een bakkerij en een brouwerij. Dit systeem kan weer worden hersteld in een museum, maar dan wel in het echt. Met een gebied waar al graantonbaar (koolstofdatering) vele duizenden jaren aan granenteelt wordt gedaan en de Keltische raatakkers en grafheuvels nog in ons landschap zijn terug te vinden had de centrale locatie in Gelderland niet beter gekund.

7000 jaar Veluwe graanteelt

Al zo'n 7000 jaar vormen granen een essentieel onderdeel van de Nederlandse landbouw. Vanuit de Vruchtbare Halvemaan vonden gewassen zoals emmer, eenkoorn, gerst en rogge hun weg naar onze Zuidwestelijke Veluwezoom. Ook werden deze granen op de Noord-Veluwe, in Drenthe, Noord-Brabant en op de lössgronden in Limburg geteeld, waarna ze zich verder verspreidden door heel Nederland. In de loop van de tijd pasten de granen zich aan de lokale omstandigheden aan, waardoor landrassen ontstonden. Deze adaptaties leidde tot een schat aan genetische diversiteit in de granen die onze voorouders teelden.

Begin twintigste eeuw zijn deze landrassen echter grotendeels vervangen door moderne hybriden. Deze vernieuwde granen leverden hogere oogsten op, maar de diversiteit ging drastisch omlaag. In een tijdperk waarin klimaatverandering ons voor nieuwe uitdagingen stelt, is deze genetische diversiteit essentieel voor behoud en ontwikkeling van veerkrachtige gewassen.

Bloemendaal **■ Oogstfeest van Stichting GraanGeluk verleidt oprichter en activist om hardop te gaan dromen**

Graancentrum, net als vroeger

Stichting GraanGeluk wil van Arnhem weer een graancentrum maken. Dat maakt oprichter en natuurboer Marcel van Silfhout zaterdag bekend.

Marco van Nek
Arnhem

Van Silfhout deed zijn uitspraak tijdens het eerste oogstfeest van de stichting bij de Witte Watermolen in Park Soesbeek.

Arnhem als graancentrum. Hoe ziet hij dat voor zich? „Nauwer samenwerken met de Witte Watermolen en Bezoekerscentrum Molensplein er naast, waar meer aandacht voor het korenverleden kan zijn.“

Arnhem was eeuwen geleden het centrum van graan. Met de ligging aan de Sint-Anstreek, de Witte Watermolen die sleep koren heeft gemalen, de graanscharen op de Koorenmarkt en de graanschepers die lagen waar nu de Blaauwe Gelevis zijn.

Stichting GraanGeluk, met een oorsprong in Renkum en Wageningen, heeft zijn intrek in een kantoor aan de Zijpendaalsweg in Arnhem gevonden. Er komt een samenwerking met het Nederlands Openluchtmuseum. En Van Silfhout is er nu een lange strijd met de provincie Gelderland en Rijkswaterstaat in gestaagd om zijn schapen met uit te mogen rijden in de Rosendepolder. „Ik heb toestemming gekregen omdat ik hen ervan heb overtuigd dat nuigstalmest, zeker van schapen, goed is voor het land.“

GraanGeluk wil op akkers niet meer alleen mais zien staan, dat als veevoer wordt gebruikt, maar vooral gezonde graansoorten met daartussen inbodem akkerkruiden. Ambachtelijke bakkers en brouwers maken daar vervolgens brood en bier van.

Van Silfhout begon in 2017 op het Weerhoeveveld in Wageningen met het telen van granen voor stressbrood en bier. In 2019 ont-

A Gezellige drukte op het eerste oogstfeest van de Stichting GraanGeluk in Arnhem.

stond GraanGeluk, dat nu op vele akkerlanden zijn werkwijze kan toepassen. In Arnhem onder meer bij Landgoed Lichtenbeek, in de Rosendepolder en in Elshoveveld. Van Silfhout heeft grote ambities en zegt dat hij erin gaat slagen

andere bij Biljoen in Velp. „We werken samen met twintig boeren, met loonwerkers, herders, molenaars, bakkers en brouwers.“

De oprichter zegt dat er inmiddels 600 zogeheten graandelhouders zijn. Die stappen als donateurs geld in GraanGeluk en voor hen staat bij het Oogstfeest een pakket met broden en bieren klaar.

Van Silfhout heeft grote ambities en zegt dat hij erin gaat slagen

ambachtelijke bakkers- en brouwerijen te herstellen. GraanGeluk werkt al samen met andere bakkerij Tom van Otterloo in Arnhem, korenbread in Ede, bakker Martin Admiraal in het Openluchtmuseum en Ivo's Bread & Pizza in Wageningen.

Hij wil zijn kindergeluk terug, zegt Van Silfhout. „Dat je graan op het veld zag staan in een vitaal landschap.“ GraanGeluk wil het boerencultuurlandschap revitaliseren en de bakker en de brouwer weer centraal stellen.

Weerhouder Bob Roofofs, te gast bij het Oogstfeest, ziet een feest erere van Arnhem een half millennium als korenstad al voor zich. „Met zangkoren, popkoren“, brainstormt hij. Van Silfhout: „Ik snap heus wel dat ik niet alle kroegen op de Koorenmarkt eruit kan schoppen en er weer korenscharen van kan maken. Alhoewel.“

Genetische diversiteit

Het Centrum voor Genetische Bronnen Nederland (CGN) bewaard de zaden van ruim 23.000 rassen en wilde populaties in de vriezer, waaronder oude graanrassen. Deze zijn beschikbaar voor gebruik in onderzoek, veredeling en educatieve doeleinden. Op deze manier wordt genetische diversiteit bewaard en kan het worden ingezet voor het ontwikkelen van weerbare gewassen, en ter bewustwording van het belang van oude rassen. GraanGeluk heeft echter een nieuw motto door de oude granen ook daadwerkelijk weer tot streekproducten te verwerken.

Door initiatieven zoals die van GraanGeluk kunnen we ervoor zorgen dat we onze rijke geschiedenis aan rassen niet verliezen, en kunnen we proeven van wat er in vroeger tijden op onze akkers werd geteeld. Benieuwd naar meer informatie over oude granen en andere gewassen? Bezoek de erfgoedrassenwebsite (www.erfgoedrassen.nl) van het CGN, waar de verhalen staan over historische graanrassen vermeld staan en kijk ook even op de website van www.graangeluk.nl danwel die van de nieuwe bakkerij van GraanGeluk, www.bakkerista.nl

SAVE THE DATE/ GRAANGENDA

We hebben inmiddels een aantal akkerwandelingen achter de rug. De volgende events staan op onze graangenda: GRAAG RESERVEREN EN AANGEVEN HOEVEEL GRAANDELEN EN ALDUS GRAANGELUKSPAKKETTEN U KOMT OPHALEN VIA INFO@GRAANGELUK.NL

Zondag 7 juli, onze eerste jubileumdag want GraanGeluk is op 7-7-2019 geboren.

- Vanaf 15.00 tot 16.00 uur: *Westbergveld* (tegenover Generaal Foulkesweg 85 ligt onze akker) en graansluitend:
- 16.30 tot plm 17.45 uur *Landgoed Quadenoord*, verzamelen voor de wandeling bij Quadenoord 6 in Renkum (het adres van Lagendijk Training, als de parkeerplaats vol is graag de P volgen). Het landgoed ligt aan een onverharde weg in het verlengde van de bosweg, maar negeer 'alleen bestemmingsverkeer, want dat bent u gewoon in dit geval.

Zaterdag 20 juli:

- Van 15.30 tot 16.30 uur *Landgoed Lichtenbeek*, aan het eind van de Van Limburg Stirumweg, bij het Airdespatch Monument (dat is 300 meter ten noorden van de Airborne begraafplaats) en aansluitend de Rosandepolder
- van 17.00 tot 18.00 uur, *Benedendorpseweg* ter hoogte van de nummers 48 en 50. Op de laatste locatie tappen we een GraanGeluk-bier.

Zaterdag 21 september is ons **OOGSTFEEST!** Net als vorig jaar in het Sonsbeekpark bij de 554 jaar oude *Witte Watermolen*.

--//--

